مەككىدە نازىل بولغان سۈرە بەلەد 20 ئايەت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

لَآ أُقْسِمُ بِهَٰذَا ٱلْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنتَ حِلٌّۢ بِهَٰذَا ٱلْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ
فِى كَبَدٍ ﴿٤﴾ أَيَحْسَبُ أَن لَّن يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُّبَدًا ﴿٦﴾ أَيَحْسَبُ أَن لَّمْ يَرَهُۥٓ
أَحَدٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ نَجْعَل لَّهُۥ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيْنَٰهُ ٱلنَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اﷲ نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بۇ شەھەر (يەنى مەككە) بىلەن قەسەم قىلىمەن﴿1﴾. (ئى مۇھەممەد!) بۇ شەھەردە (ئۇرۇش قىلىش) ساڭا ھالالدۇر﴿2﴾. ئادەم (ئەلەيھىسسالام) ۋە (ئۇنىڭ ياخشى) پەرزەنتلىرى بىلەن قەسەم قىلىمەن﴿3﴾. بىز ئىنساننى ھەقىقەتەن جاپا ـ مۇشەققەت ئىچىدە قىلىپ ياراتتۇق﴿4﴾. ئۇ (يەنى فاجىر، شەقى ئادەم) ئۆزىگە ھېچ كىشىنىڭ كۈچى يەتمەيدۇ دەپ ئويلامدۇ؟﴿5﴾. ئۇ: «كۆپ مال سەرپ قىلدىم» دەيدۇ﴿6﴾. ئۇ ئۆزىنىڭ (مال) سەرپ قىلغانلىقىنى ھېچ كىشى كۆرمىدى دەپ ئويلامدۇ؟﴿7﴾. ئىنسان ئۈچۈن ئىككى كۆز، بىر تىل، ئىككى كالپۇك ياراتمىدۇقمۇ؟ ئۇنىڭغا ياخشى يول بىلەن يامان يولنى كۆرسەتمىدۇقمۇ؟﴿8 - 10﴾

اﷲ تائالا ئىنساننى جاپا ـ مۇشەققەت ئىچىدە قىلىپ ياراتقانلىقىغا مەككىنىڭ ۋە ئۇنىڭدىن باشقا نەرسىنىڭ ھۆرمىتى بىلەن قەسەم قىلغانلىقى توغرىسىدا

بۇ قەسەم اﷲ تائالانىڭ بۇ شەھەر كىشىلىرى ئېھرام باغلىغاندا، بۇ شەھەرنىڭ نەقەدەر مۇقەددەس ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن (ئېھرام باغلايدىغان ۋاقىتتىن باشقا ۋاقىتتا) بۇ شەھەردە تۇرغانلارنىڭ ئېھرام تېشىدا تۇرىدىغانلىقىغا بارلىق شەھەرلەرنىڭ كاتتىسى بولغان مەككە بىلەن قىلغان قەسىمدۇر.

﴿بۇ شەھەر (يەنى مەككە) بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾ خۇسەيف مۇجاھىدنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئايەتنىڭ ئەرەبچىسىدە كەلگەن: ”لا“ دېگەن سۆز اﷲ تائالانىڭ ئۇلارغا بەرگەن رەددىيەسى بولۇپ، اﷲ تائالا بۇ شەھەر بىلەن قەسەم قىلدى، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. شەبىب ئىبنى بەشەر ئىكرىمەدىن ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: بۇ شەھەر (يەنى مەككە) بىلەن قەسەم قىلىمەن. (ئى مۇھەممەد!) بۇ شەھەردە (ئۇرۇش قىلىش) ساڭا ھالالدۇر دېگەنلىكتۇر دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە سەئىد ئىبنى جۇبەير، ئەبۇسالىھ، ئەتىيە، زەھھاك، قەتادە، سۇددى ۋە ئىبنى زەيد قاتارلىقلارمۇ شۇنداق دېدى. بۇ ھەقتە ھەسەنبەسەرى: اﷲ تائالا پەيغەمبىرىگە مەككىدە كۈندۈزدى پەقەت بىر سائەتلا ئۇرۇش قىلىشنى ھالال قىلىپ بەرگەن ئىدى، دېدى.

www.munber.org

بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدىكى يۇقىرىقى تەپسىرلەرنىڭ توغرىلىقىنى تۆۋەندىكى ھەدىس كۈچلەندۈرىدۇ. ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «اللہ تائالا بۇ يۇرتنى ئاسمان ـ زېمىننى ياراتقان كۈنىلا ھارام قىلغان، شۇڭا ئۇ اللہ تائالانىڭ ھارام قىلىشى بىلەن تاكى قىيامەتكىچە ھارامدۇر. بۇ يۇرتنىڭ دەل ـ دەرەخلىرى قومۇرۇلمايدۇ، ئوت ـ چۆپلىرى يولۇنمايدۇ. مېنىڭ بۇ يۇرتتا پەقەت كۈندۈزى بىر سائەتلا ئۇرۇش قىلىشىم، ھالال قىلىندى. ئەمدى ئۇ يەنە بۇرۇنقىدەك ھارامىلىق ھالىتىگە قايتتى. بۇنى ئاڭلىغانلار ئاڭلىمىغانلارغا يەتكۈزسۇن». «ناۋادا بىرسى پەيغەمبەرنىڭ بۇ يۇرتتا ئۇرۇش قىلغانلىقىنى دەستەك قىلىپ ئۇرۇش قىلىشقا ئۇرۇنسا، ئۇنىڭغا: اللہ تائالا ئۆز پەيغەمبىرىگىلا رۇخسەت قىلغان، باشقىلارغا رۇخسەت قىلمىغان دەڭلار».

﴿ئادەم (ئەلەيھىسسالام) ۋە (ئۇنىڭ ياخشى) پەرزەنتلىرى بىلەن قەسەم قىلىمەن﴾ مۇجاھىد ۋە باشقا ئالىملار: بۇ ئايەتتىكى "ئادەم" دېگەن سۆزدىن ئادەم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزى، "پەرزەنتلىرى" دېگەن سۆزدىن ئۇنىڭ بالىلىرى بولغان ئىنسانلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ، دېدى. بۇ ئايەتكە بېرىلگەن بۇ تەپسىر توغرا دەپ قارالغان تەپسىردۇر. چۈنكى، اللہ تائالا كىشىلەر ياشايدىغان ماكان بولغان مەككە بىلەن قەسەم قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭدا ياشىغان ۋە ياشايدىغان، ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئەۋلاتلىرى بىلەن قەسەم قىلغان. ئەبۇ ئىمران جۇنى: بۇ ئايەتتە كۆزدە تۇتۇلغانلار ئىبراھىم ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادىدۇر، دېگەن. بۇ ئەسەرنى ئىبنى جەرىر رىۋايەت قىلدى.

ئىبنى جەرىر: بۇ ئايەتتە كۆزدە تۇتۇلغىنى بارلىق ئاتا ۋە بالىلاردۇر، دېگەن. بۇ ئايەتنىڭ مۇشۇنداق مەنا بېرىش ئېھتىماللىقمۇ باردۇر.

﴿بىز ئىنساننى ھەقىقەتەن جاپا ـ مۇشەققەت ئىچىدە قىلىپ ياراتتۇق﴾ ئىبنى ئەبۇنۇجەيھ، جۇرەيج ۋە ئەتا قاتارلىقلار ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: بىز ئىنساننى جاپا ـ مۇشەققەتتە چوڭ بولىدىغان قىلىپ ياراتتۇق. ئۇنىڭ تۇغۇلۇشىنىڭ ناھايىتى تەس بولىدىغانلىقىنى، چىشىنىڭ ناھايىتى تەستە چىقىدىغانلىقىنى كۆرمىدىڭمۇ دېگەنلىكتۇر؟ دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى.

مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى بىز ئىنساننى بىر تامچە مەنىدىن بىر پارچە قان، كېيىن بىر پارچە گۆشكە ئايلىنىپ قىيىنچىلىق تارتىدىغان قىلىپ ياراتتۇق دېگەنلىكتۇر. بۇ خۇددى اللہ تائالانىڭ تۆۋەندىكى ئايىتىنىڭ مەنىسىگە ئوخشاشتۇر: ﴿ئىنساننى ئانىسى مۇشەققەت بىلەن قورساق كۆتۈرۈپ، مۇشەققەت بىلەن تۇغدى﴾[1] يەنى ئىنساننى ئانىسى مۇشەققەت بىلەن قورساق كۆتۈردى. بالا ياشاشتا ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئىشلاردا مۇشەققەت چېكىدۇ.

﴿بىز ئىنساننى ھەقىقەتەن جاپا ـ مۇشەققەت ئىچىدە قىلىپ ياراتتۇق﴾ سەئىد ئىبنى جۇبەير بۇ ئايەتنى: بىز ئىنساننى قاتتىقچىلىقتا، تەستە تىرىكچىلىك قىلىدىغان قىلىپ ياراتتۇق، دەپ تەپسىر قىلغان. ئىكرىمە: بىز ئىنساننى قاتتىقچىلىقتا ۋە ئىقتىدارى بار قىلىپ ياراتتۇق، دەپ تەپسىر قىلغان. قەتادە: بىز ئىنساننى جاپا ـ مۇشەققەت ئىچىدە قىلىپ ياراتتۇق، دەپ تەپسىر قىلغان. ھەسەن بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: بىز ئىنساننى دۇنيانىڭ قىيىنچىلىقلىرىنى، شۇنداقلا ئاخىرەتنىڭ قىيىنچىلىقلىرىنى تارتىدىغان قىلىپ ياراتتۇق دېگەنلىكتۇر، دېدى.

---

[1] سۈرە ئەھقاف 15 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئىنساننىڭ الله تائالانىڭ قورشاۋىدا ۋە نېمىتى ئىچىدە ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿**ئۇ (يەنى فاجىر، شەقى ئادەم) ئۆزىگە ھېچ كىشىنىڭ كۈچى يەتمەيدۇ دەپ ئويلامدۇ؟**﴾ ھەسەن بەسرى بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇ مېنىڭ مېلىمنى ھېچكىم تارتىۋالالمايدۇ دەپ ئويلامدۇ دېگەنلىكتۇر، دەيدۇ. قەتادە بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئىنسان قولىدىكى مېلىنىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكىدىن ۋە قەيەرگە ئىشلەتكەنلىكىدىن سورالمايمەن، دەپ ئويلامدۇ؟ دېگەنلىكتۇر دېدى.

﴿**ئۇ: «كۆپ مال سەرپ قىلدىم» دەيدۇ**﴾ مۇجاھىد، ھەسەن، سۇددى ۋە قەتادە قاتارلىقلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە: ئىنسان مەن ناھايىتى كۆپ مالنى سەرپ قىلىۋەتتىم، دەيدۇ دېدى.

﴿**ئۇ ئۆزىنىڭ (مال) سەرپ قىلغانلىقىنى ھېچ كىشى كۆرمىدى دەپ ئويلامدۇ؟**﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇ مېنى الله تائالا كۆرمىدى دەپ ئويلامدۇ؟ دېگەنلىكتۇر دېدى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە نۇرغۇنلىغان سەلەپ ئالىملىرىمۇ شۇنداق دېدى.

﴿**ئىنسان ئۈچۈن ئىككى كۆز، بىر تىل، ئىككى كالپۇك ياراتمىدۇقمۇ؟**﴾ يەنى بىز ئۇنىڭغا كۆرىدىغان ئىككى كۆزنى، سۆزلەپ كۆڭلىدىكىنى ئىپادە قىلىدىغان تىلنى، تاماق يېيىشتە ۋە سۆزلەشتە مەقسىتىنى ئىپادىلەيدىغان، يۈزىگە ۋە ئېغىزىغا زىننەت ۋە ھۆسن قوشىدىغان ئىككى كالپۇكنى ياراتمىدۇقمۇ؟

ياخشىلىق بىلەن يامانلىقنى ئايرىۋېلىشنىڭ ئۆزىمۇ بىر نېمەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿**ئۇنىڭغا ياخشى يول بىلەن يامان يولنى كۆرسەتمىدۇقمۇ؟**﴾ يەنى بىز ئۇنىڭغا ئىككى يولدىن بىرنى تاللاش ئىختىيارلىقنى بەرمىدۇقمۇ؟ سۇفيان سەۋرى ئىبنى مەسئۇدنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇنىڭغا ياخشىلىق بىلەن يامانلىقنى كۆرسەتمىدۇقمۇ دېگەنلىكتۇر، دېدى. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ، ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد، ئىكرىمە، ئەبۇۋائىل، ئەبۇسالىھ، مۇھەممەد ئىبنى كەئب، زەھھاك ۋە ئەتا خۇراسانى قاتارلىقلارمۇ شۇنداق دېدى.

الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿شۈبھىسىزكى، بىز ئىنساننى ئارىلاشما مەنى (يەنى ئەر بىلەن ئاياللارنىڭ مەنىسى) دىن ياراتتۇق، ئۇنى بىز (شەرئەت تەكلىپلىرى بىلەن) سىنايمىز، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنى بىز (ئۇنى نازىل قىلغان ئايەتلىرىمىزنى ئاڭلىسۇن، كائىناتنى ياراتقۇچىنىڭ بىرلىكىگە دالالەت قىلىدىغان دەلىللەرنى كۆرسۇن دەپ) ئاڭلايدىغان، كۆرىدىغان قىلىپ ياراتتۇق. شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا بىز (پەيغەمبەر ئەۋەتىش بىلەن ياخشى ـ يامان) يولنى كۆرسەتتۇق، ئۇ مۆمىن بولۇپ ياخشى يولدا مېڭىپ (اللەنىڭ نېمىتىگە) شۈكۈر قىلغۇچىدۇر، ياكى (فاجىر بولۇپ يامان يولدا مېڭىپ) كۇفرىلىق قىلغۇچىدۇر﴾[1].

* * * * * * *

فَلَا ٱقۡتَحَمَ ٱلۡعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا ٱلۡعَقَبَةُ ﴿١٢﴾ فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾ أَوۡ إِطۡعَـٰمٌ فِي يَوۡمٍ ذِي
مَسۡغَبَةٍ ﴿١٤﴾ يَتِيمًا ذَا مَقۡرَبَةٍ ﴿١٥﴾ أَوۡ مِسۡكِينًا ذَا مَتۡرَبَةٍ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلصَّبۡرِ

[1] سۈرە ئىنسان 2 ـــ 3 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

وَتَوَاصَوْاْ بِٱلْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُوْلَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِـَٔايَٰتِنَا هُمْ أَصْحَٰبُ ٱلْمَشْـَٔمَةِ
﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤْصَدَةٌۢ ﴿٢٠﴾

ئۇ داۋان ئاشمىدى﴿11﴾. داۋان ئېشىشنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەتتىڭ؟ ﴿12﴾. (داۋان ئېشىش دېگەن قۇل ئازاد قىلماقتۇر﴿13﴾. ياكى ئاچارچىلىق كۈندە تۇغقانچىلىقى بولغان يېتىمگە ياكى تۇپىدا ياتقان مىسكىن (يەنى ھالى ناچار كەمبەغەل)گە تاماق بەرمەكتۇر﴿14 –16﴾. شۇنىڭ بىلەن بىللە (يەنى يۇقىرىقىلارنى قىلىش بىلەن بىللە) ئىمان ئېيتقانلاردىن، ئۆزئارا سەۋر قىلىشقا تەۋسىيە قىلىشقانلاردىن، ئۆزئارا مەرھەمەت قىلىشقا تەۋسىيە قىلىشقانلاردىن بولماقتۇر﴿17﴾. ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىدىكى ئىشلارنى قىلغان كىشىلەر) سائادەتمەن كىشىلەردۇر﴿18﴾. بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلار بەتبەختلەردۇر﴿19﴾. ئۇلار دوزاختا سولىنىدۇ﴿20﴾.

ياخشىلىق يولىغا قىلىنغان تەرغىب توغرىسىدا

﴿**ئۇ داۋان ئاشمىدى**﴾ ئىبنى زەيد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇ ياخشىلىق ۋە نىجاتلىق يولىغا ماڭسا بولمامدۇ دېگەنلىكتۇر، دېدى. اللە تائالا نىجاتلىق يولىنىڭ قانداق يول ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى: ﴿**داۋان ئېشىشنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەتتىڭ؟ (داۋان ئېشىش دېگەن) قۇل ئازاد قىلماقتۇر**﴾

ئىمام ئەھمەد سەئىد ئىبنى مىرجانەدىن ئەبۇ ھۇرەيرەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «كىمكى مۆمىن بىر قۇلنى ئازات قىلسا، اللە تائالا قۇل ئازات قىلغان ئادەمنىڭ ھەر بىر ئەزاسىنى ئۇ ئازات قىلغان قۇلنىڭ ھەر بىر ئەزاسىنىڭ ئورنى ئۈچۈن دوزاخنىڭ ئازابىدىن ئازات قىلىدۇ. يەنى قولىنىڭ ئورنىغا قولىنى، پۇتىنىڭ ئورنىغا پۇتىنى، ئەۋرىتىنىڭ ئورنىغا ئەۋرىتىنى ئازات قىلىدۇ» دېدى.

ئەلى ئىبنى ھەسەن سەئىد مىرجانەگە: سەن راستىنلا بۇ ھەدىسنى ئەبۇ ھۇرەيرەدىن ئاڭلىغانمىدىڭ؟ دېدى. ئۇ: شۇنداق، دەپ جاۋاب بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئەلى ئىبنى ھەسەن دەرھاللا ئۆزىنىڭ ئەڭ ئەتىۋارلىق قۇلى بولغان مۇتىرافنى چاقىرىپ ئۇنىڭغا: سەن اللە تائالا رازىلىقى ئۈچۈن ئازاد (دەپ ئۇنى ئازات قىلىۋەتكەن). بۇ ھەدىسنى ئىمام بۇخارى، مۇسلىم، تىرمىزى ۋە نەسەئى قاتارلىقلارمۇ سەئىد ئىبنى مىرجانەدىن رىۋايەت قىلغان.

يەنە بىر رىۋايەتتە ئىمام ئەھمەد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «بىر مۇسۇلماننىڭ ئۈچ پەرزەنتى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئۈچىلىسى بالاغەتكە يەتمەستىن ئۆلۈپ كەتسە، بالىلىرىغا تارتقان ئىچ ئاغرىقى سەۋەبى بىلەن اللە تائالا ئۇنى جەننەتكە كىرگۈزىدۇ. كىمكى اللە يولىدا يۈرۈپ چېچى ئاقىرىپ كەتسە، قىيامەت كۈنى ئاق چاچلىرى نۇر بولىدۇ. كىمكى دۈشمەنگە قارىتىپ بىر پاي ئوق ئاتسا، ئۇ ئوق مەيلى تەگسۇن ياكى تەگمىسۇن، ئاتقۇچىغا گويا بىر قۇلنى ئازاد قىلغاننىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ. كىمكى بىر مۆمىن قولنى ئازاد قىلىۋەتسە، قىيامەت كۈنى اللە ئۇ قولنىڭ ھەر بىر ئەزاسى ئۈچۈن ئازاد قىلغۇچىنىڭ ھەر بىر ئەزاسىنى ئوتتىن ئازاد قىلىۋېتىدۇ. كىمكى اللە يولىدا بىرەر نەرسىنى جۈپى بىلەن سەدىقە قىلسا، اللە تائالا ئۇنى جەننەتنىڭ سەككىز دەرۋازىسىنىڭ خالىغىنىدىن كىرگۈزىدۇ»

www.munber.org

﴿ياكى ئاچارچىلىق كۈنىدە تۇغقانچىلىقى بولغان يېتىمگە ياكى تۇپىدا ياتقان مىسكىن (يەنى ھالى ناچار كەمبەغەل) گە تاماق بەرمەكتۇر﴾ بۇ ھەقتە ئىمام ئەھمەد سۇلايمان ئىبنى ئامىردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مىسكىنگە قىلىنغان سەدىقە سەدىقە ھېسابلىنىدۇ. مىسكىن تۇغقانغا قىلىنغان سەدىقە ھەم سەدىقە ھەم ئۇرۇق ـ تۇغقانچىلىق مۇناسىۋەت ئورناتقانلىق بولىدۇ»

ئىبنى ئابباس ئاللاھ تائالانىڭ: **﴿تۇپىدا ياتقان مىسكىنگە﴾** دېگەن ئايىتىنىڭ مەنىسى ھەققىدە: ئۇ بولسا يولدا قالغان، يېتىپ قوپىدىغان ئۆيى ياكى باشقا ھېچ نەرسىسى يوق نامرات ئادەمدۇر، دېدى.

﴿شۇنىڭ بىلەن بىللە (يەنى يۇقىرىقىلارنى قىلىش بىلەن بىللە) ئىمان ئېيتقانلاردىن﴾ يەنى ئۇ يۇقىرىقى ياخشى ئىشلارنى قىلىش بىلەن بىرگە ئاللاھ تائالاغا چىن دىلىدىن ئىشەنگەن مۆمىن ۋە قىلغان ئىشلىرىنىڭ ساۋابىنى پەقەت ئاللاھ تائالادىنلا كۆزلىگەن ئادەمدۇر. بۇ ھەقتە ئاللاھ تائالا باشقا ئايەتلەردە مۇنداق دەيدۇ: ﴿كىمكى ئاخىرەتنى كۆزلەيدىكەن ۋە مۆمىن بولۇپ ئاخىرەتكە لايىق ئەمەللەرنى قىلىدىكەن، مۇنداق ئادەملەرنىڭ قىلغان ئەمەلى (ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا) قوبۇل بولىدۇ﴾[1] ﴿ئەر ـ ئايال مۆمىنلەردىن كىمكى ياخشى ئەمەل قىلىدىكەن﴾[2].

﴿ئۆزئارا سەۋر قىلىشقا تەۋسىيە قىلىشقانلاردىن ئۆزئارا مەرھەمەت قىلىشقا تەۋسىيە قىلىشقانلاردىن بولماقتۇر﴾ يەنى ئۇلار ياخشى ئەمەللەرنى، قىلىپ بىر ـ بىرىگە باشقىلاردىن يەتكەن ئەزىيەتلەرگە سەۋر قىلىش ۋە ئۇلارغا مېھرى ـ شەپقەت يەتكۈزۈشكە تەۋسىيە قىلىشىدىغان مۆمىنلەردىندۇر. بۇ ھەقتە ھەدىستە مۇنداق بايان قىلىنىدۇ: «رەھىم قىلغۇچىلارغا رەھمان تەئالا رەھىم قىلىدۇ. زېمىندىكىلەرگە رەھىم قىلىڭلار، سىلەرگە ئاسماندىن رەھمەت قىلىنىدۇ». يەنە بىر ھەدىستە مۇنداق بايان قىلىنىدۇ: «كىشىلەرگە رەھىم قىلمىغانغا ئاللاھ تائالامۇ رەھمەت قىلمايدۇ».

ئىمام ئەبۇداۋۇد ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن مۇنداق بىر ھەدىسنى رىۋايەت قىلغان: «كىم كىچىكلىرىمىزگە رەھىم قىلمىسا ۋە چوڭلىرىمىزنىڭ ھەق ـ ھۆرمىتىنى قىلمىسا، ئۇ بىزدىن ئەمەس».

﴿ئەنە شۇلار (يەنى يۇقىرىدىكى ئىشلارنى قىلغان كىشىلەر) سائادەتمەن كىشىلەردۇر﴾ يەنى مۇشۇ سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەنگەنلەر نىجاتلىققا ئېرىشكۈچىلەردۇر.

بەتبەختلەر ۋە ئۇلارنىڭ جازاسى توغرىسىدا

﴿بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلار بەتبەختلەردۇر﴾ يەنى بەختسىزلەردۇر.

﴿ئۇلار دوزاخقا سولىنىدۇ﴾ يەنى ئۇلار ئۇلارنى قورشاپ تۇرىدىغان ئازابقا دۇچار بولىدۇ. ئۇلار بۇ ئازابنىڭ قورشاۋىدىن قۇتۇلالمايدۇ. بۇ ھەقتە ئەبۇ ھۇرەيرە، ئىبنى ئابباس، ئىكرىمە، سەئىد ئىبنى جۇبەيىر، مۇجاھىد، مۇھەممەد ئىبنى كەئب قۇرەيزى، ئەتىيە ئەۋفى، ھەسەن، قەتادە ۋە سۇددى قاتارلىقلار: ئۇ بولسا، كاپىرلارنى ھەممە تەرەپتىن قورشاپ، دۈملەپ تۇرىدىغان ئوتتۇر، دەپ تەپسىر قىلغان. ئىبنى ئابباس ئۇ ئايەتنى: دەرۋازىلىرى تاقالغان ئوت ئازابىنىڭ ئىچىگە سولىنىدۇ دەپ، تەپسىر قىلغان. بۇ

---

[1] سۈرە ئىسرا 19 ـ ئايەت.
[2] سۈرە نەھل 97 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ھەقتە زەھھاك: ئۇ قۇرشاپ تۇرىدىغان ئوت ئازابى بولۇپ، ئۇنىڭدىن چىقىدىغان دەرۋازا يوقتۇر، دېگەن.
قەتادە: ئۇ دۇملەنگەن ئوت ئازابى بولۇپ، ئۇ يەردە يورۇقلۇق ياكى چىقىش ئېغىزى يوق. ئۇنىڭدىن مەڭگۈ چىقالمايدۇ، دېگەن.

الله تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۈرە بەلەدنىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org